INFRACȚIUNILE PRIN CARE SE ADUCE ATINGERE PROTECȚIEI RESURSELOR NATURALE: ANALIZĂ DIN PERSPECTIVA DREPTULUI PENAL

Cristina DUMBRAVĂ, masterandă
CZU: 343.23:502.3:349.6 dumbravacristina22@gmail.com

The present work comes to analyze the the previous doctrinal sources, the national judicial practice, the ECHR practice relevant to the subject under discussion. There is also talk about the practical problems of applying the legal norms and the small number of scientific studies carried out up to the current stage both in the country and abroad. The present study aims to come up with some proposals to amend the criminal legislation in order to ensure the proper conduct of justice in order to ensure the protection of natural resources through criminal law instruments. Because at the current stage we have on the one hand studies that show that the state of the environment is in continuous degradation and on the other hand the judicial practice in the field of crimes that infringes the protection of natural resources is at the level of the units. This is a complex research in which various comparative aspects were approached, including through the analysis of foreign legislation in the field of analyzed crimes.

Introducere, actualitatea și importanța temei. La etapa actuală, subiectul protecției resurselor naturale, dar și al protecției mediului per general este tot mai des abordat și susținut atât la nivel național, cât și la nivel global. Printre provocările secolului XXI se enumeră internaționalizarea și transnaționalizarea activității criminale. Întru argumentarea caracterului transnațional al acestui tip de infracțiuni, caracterul devastator și gradul de pericol sporit al urmărilor prejudiciabile, poate fi menționat cunoscutul dosar „Aurul”, când ca urmare a ruperii barajului de protecție a deșeurilor produse de S.A. „Aurul” din Baia Mare, România, la data de 30 ianuarie 2000, sistemul fluvial Baia Mare din nord-vestul României a fost poluat cu deșeuri metalurgice lichide, ce conțineau cianură. Până a ajunge la Marea Neagră, poluarea prin afluenți a ajuns în râurile Somes, Tisa și întru-un final în Dunăre [15]. Astfel, a avut loc poluarea transfrontalieră a Ungariei de către o sursă situată în România.

Atât doctrina națională, cât și cea internațională sunt mai puțin preocupate de analiza infracțiunilor prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale, motiv din care am luat spre cercetare acest subiect. Printre cei mai inițiați doctrinari naționali în subiectul vizat se enumeră S. Brînză și V. Stati [2, p.1240-1282], care au realizat analiza juridico-penală conform legii penale naționale actuale [3], iar M. Boșcaneanu [1] s-a preocupat nemijlocit de problematica infracțiunii de poluare a apei. Dacă e să vorbim despre doctrina străină, atunci un aport deosebit este adus de studiile autorilor M. Duțu [9, p.347] și M. Gorunescu [12, p.279] care sunt preocupați de aplicarea răspunderii pentru infracțiunile de poluare a resurselor naturale, doctrinarii ruși I.V. Popov [21], S.I. Golubev [20], A.Iu. Bokovnea [19], conchid asupra importanței asigurării protecției resurselor naturale prin intermediul dreptului penal, autorii occidentali Michael J. Lynch [13] și J. Piret, C. Hennau-Hublet [14] remarcă apariția fenomenului criminalității de mediu, ca o formă nouă de comportament infracțional.

Analizând evoluția istorică a incriminării infracțiunilor prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale, primele reglementări ce îmbracă forma unor norme juridice de drept penal le regăsim în Codul penal român a lui Alexandru Ioan Cuza [11, p.91] din 1865, prin care se asigura mai mult protecția apei și a solului. Revenind la actualitate, în anul 2002 a fost adoptat Codul penal al Republicii Moldova [3] prin care se consacră un capitol aparte infracțiunilor ecologice, iar infracțiunile prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale sunt prevăzute la art. 227-230, fiind asigurată protecția tuturor resurselor naturale, apă, aer, sol și subsol.

Rezultatele cercetării. *Ab inițio*, pentru a face lumină în subiectul cercetat, menționăm că infracțiunile prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale presupun patru componențe de infracțiuni diferite, vorbim aici despre: poluarea solului (art.227 CP RM), încălcarea cerințelor de protecție a subsolului (art. 228 CP RM), poluarea apei (art. 229 CP RM), poluarea aerului (art.230 CP RM).

Penaliștii consideră în unanimitate că **obiectul juridic generic** al infracțiunilor de poluare a resurselor naturale coincide cu valoarea apărată de capitolul în care acestea se regăsesc în legea penală, ceea ce

presupune că aceasta este valoarea socială și relațiile sociale apărute în cadrul protecției mediului, pe când penaliștii autohtoni S. Brînză și V. Stati [2, p.1207] împart infracțiunile contra mediului înconjurător în cîteva secțiuni, acestea constând în protecția și conservarea resurselor naturale ca parte componentă a mediului înconjurător și posibilitatea oamenilor de a dispune de acestea.

Tot aici trebuie să menționăm că fiecare dintre aceste infracțiuni reprezintă norme de trimitere, adică trebuie să existe încălcarea unei reguli cu caracter extrapenal ce a dus în consecință la poluarea resursei naturale. Astfel, înțelegem cauza *caracterului complex* al **obiectului juridic special** pentru fiecare din aceste patru infracțiuni, pe de o parte, vorbim despre obligarea respectării unor reguli cu caracter extrapenal prin intermediul legii penale și, totodată, relațiile sociale cu privire la prevenirea poluării oricărei resurse naturale.

Fapta prejudiciabilă pentru fiecare din infracțiunile prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale se poate manifesta prin acțiune sau inacțiune, specificul constând în multitudinea de modalități normative prin care aceasta poate fi realizată.

La etapa actuală, conform prevederilor legii penale, aceste infracțiuni sunt privite drept *componențe materiale*, adică pentru ca infracțiunea să se considere a fi consumată, trebuie să survină **urmările prejudiciabile**, care de fapt pentru fiecare dintre aceste infracțiuni au un *caracter complex*, cât și prezența obiectului material sau imaterial, după caz.

Astfel, în urma analizei juridico-penale a infracțiunilor de poluare a resurselor naturale din perspectiva doctrinară, studierii argumentelor expuse în practica judiciară națională [8,16-18], studiul comparat al legislației penale străine cu privire la incriminarea infracțiunilor ce fac obiectul prezentei cercetări (ne-a atras atenția Turcia și Muntenegru [5,7], care au introdus în legea penală norme distincte, inclusiv pornind de la forma de vinovăție, dar și de la analiza practicii CtEDO [10] sub imperiul art. 8 CoEDO[6], am ajuns la câteva concluzii și recomandări.

În cazul în care nu survin urmările prejudiciabile secundare, fapta este calificată drept contravenție, considerăm prezenta încadrare juridică insuficientă și ineficientă, motiv din care susținem necesitatea modificării normelor de la art. 227-230 CP RM, și anume, primul alineat să presupună o componență formală, iar urmările prejudiciabile

să fie incluse în următoarele aliniate după gradul de pericol al acestora. Doar că pentru aceasta Guvernul RM trebuie să efectueze studii, expertize și cercetări în domeniul poluării resurselor naturale, pentru a determina cantitățile de poluanți care reprezintă pericol pentru mediu, pentru viața și sănătatea persoanei, astfel încât să se poată prevedea riscurile aduse mediului prin fapta de impurificare sau otrăvire.

De asemenea, opinăm asupra necesității introducerii de prevederi cu referire la răspunderea penală a persoanelor juridice constituite, dar încă neînregistrate, care în timpul formării patrimoniului comun, sau pregătirii de desfărurare a activității de întreprinzător, la fel pot comite infracțiuni ce lezează protecția și conservarea resurselor naturale.

Trebuie să remarcăm practica statului român [4], în ceea ce ține de incriminarea infracțiunii de infectare a apei potabile ca produs de consum, prin care se aduce atingere protecției sănătății publice. Căci, după părerea noastră, infracțiunea de poluare a apei nu include această faptă prejudiciabilă. Prin art. 229 CP se incriminează atentarea la obiectul material apa ca element al mediului înconjurător, adică resursa naturală care constă în apele subterane și în apele de suprafață. Pe când infracțiunea de infectare a apei potabile atentează la obiectul material, apa sub formă de produs, care a fost scos din cadrul mediului și deja are o altă calitate juridică fiind livrată la consumatorul final, adică persoanei, cauzându-se prejudicii directe sănătății persoanei.

Referințe:

1. BOȘCANEANU, M. *Răspunderea penală pentru poluarea apei*: Teză de doctor, MAI al RM, Chișinău, 2018. Disponibil: www.cnaa.md/files/-theses/2018/53933/marcel_boscaneanu_thesis.pdf [Accesat 12.03.2021].
2. BRÎNZĂ, S. STATI, V. *Tratat de drept penal:* Partea specială. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, pp.1240-1282.
3. *Codul penal al Republicii Moldova*, nr.985 din 18.04.2002 în vigoare din 12.06.2003. Disponibil: CP985/2002 (legis.md) [accesat 10.04.2021].
4. *Codul penal al României*. Disponibil: CODUL PENAL 21/06/1968 - Portal Legislativ (just.ro) [accesat 10.05.2021].
5. *Codul penal al Turciei*. Disponibil: Turkey_CC_2004_am2016_en.pdf (legislationline.org) [accesat 20.04.2021].
6. Convenția Europeană a Drepturilor Omului din 04.11.1950. Disponibil: European Convention on Human Rights (coe.int) [accesat 10.05.2021].

7. *Criminal code of Montenegro*. Disponibil: Montenegro_CC_am2011_en.-pdf [accesat 06.05.2021].
8. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 02.12.2015. dosarul nr.1ra-1047/2015. Disponibil: Hotărîrile Colegiului Penal al Curţii Supreme de Justiţie (csj.md) [accesat 21.04.2021].
9. DUȚU, M. DUȚU, A. *Răspunderea în dreptul mediului*. București: Ed. Academiei Române, 2015.
10. *Ghid privind art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului – Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței*. Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2018, Disponibil: Guide on Article 8 - RON (coe.int) [accesat 12.05.2021].
11. GIURESCU, C.C. *Viața și opera lui Cuza*. București: Ed. Științifică, 1966.
12. GORUNESCU, M. *Infracțiuni contra mediului înconjurător*. București: C.H. Beck, 2011.
13. MICHAEL, J. Lynch Green Criminology and Environmental Crime: *Criminology That Matters in the Age of Global Ecological Collapse*. în: *Journal of White Collar and Corporate Crime*, 2020, vol. 1(1), p. 50-61.
14. PIRET, J. HENNAU-HUBLET, C. *Les crimes contre l'environnement – Aplication de la partie generale*. în: Droit de Penal et de Criminologie, 1993, no.3, pp.282-285.
15. *Raport UNEP și OCHA. Scurgerea de cianură de la Baia Mare, România. Cauze, desfășurări, urmări*. Disponibil: Cyanide.rom.pdf (rec.org) [accesat 10.03.2021].
16. *Sentința Judecătoriei Bălți din 25.07.2017*. Dosar nr.1-417/2017. Disponibil: 4083447a-2971-e711-80d6-0050568b4d5b (justice.md) [accesat 20.04.2021].
17. *Sentința Judecătoriei Bălți din 26.02.2021*. Dosar nr.1-618/2017. Disponibil: 1f380f53-84d2-45e5-a3e4-4fc1a8085d10 (justice.md) [accesat 22.04.2021].
18. *Sentința Judecătoriei din Anenii Noi din 31.12.2014*. Dosar nr.1-19/2014. Disponibil: 6b0e1736-c490-e411-8112-005056a5d154 (justice.md) (justice.md) [accesat 20.04.2021]
19. БОКОВНЯ, А.Ю. Уголовно-наказуемое загрязнение вод: Понятие и вопросы квалификации. В: *Ученые записки казанского университета. Серия гуманитарные науки*, №.2, т.160, сс.464-475.
20. ГОЛУБЕВ, С.И. Экологическое преступление: В лабиринте определений. В: *Lex Russica*, 2017, №9(130), Московский государственный юридический университет имени О.Е. Кутафина.
21. ПОПОВ, И.В. *Преступления против природной среды: проблемы теории и практики*. Москва: Юрлитинформ, 2012.

Recomandat
Stanislav COPEȚCHII, dr., conf. univ.